

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 44 Volume: 9 Issue: 44

Haziran 2016 June 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İNSANIN HUZURUNU SAĞLAMADA DİNİ BİLİNÇLENDİRMEİNİN ÖNEMİ THE IMPORTANCE OF RELIGIOUS AWARENESS IN PROVIDING HUMAN PEACE

Mahmut DÜNDAR*

Öz

Çağın gelişimini oluşturduğu imkânların yanında insanlar arasında ciddi farklılıkları da oluşturmaktadır. Bu sebeple oluşan olumsuzluklar bireylerin huzursuzluk yaşamalarına sebep olmaktadır. Nitekim globalleşme neticesinde dünyada yaşananlardan etkilenme sonucunda beklentiler ile gerçekleşenler arasında ciddi farklar oluştuğundan bireylerde krizlere sebep olabilecek sıkıntılar yaşanabilmektedir. Ayrıca yaşanan fizyolojik gerileme, hastalık ve kaza gibi gerçekler bireyleri daha da huzursuz etmektedir. Böylece suça bulaşacak ve zararlı hale gelebilecek bireylerin olumlu reçetesi din ve din eğitimi olabilmektedir.

Bu makalede bireylerde oluşan ve oluşabilecek olumsuzlukların din, din eğitimi ve din hizmetleri ile nasıl giderilebileceği ve dolayısıyla bireylerde huzurun nasıl sağlanabileceği üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Huzur, Huzursuzluk, Kriz, Din, Din Eğitimi.

Abstract

Besides the opportunities created by the development of age serious differences happen among people as well. Therefore, the resulting negative effects lead to uneasiness experienced by individuals. Indeed, as a result of the effects of globalization in the world serious distinctions come into existence between the expectations and realizations, which created stress that can cause a crisis in individuals. In addition, the physiological decline experienced, truths such as illness and accidents make individuals more and more anxious. Thus, the positive prescription for those who might involve in a crime and become harmful can be religion and religious education.

This article focuses on how religion, religious education and religion services eliminate the problems that occur and might occur in individuals and accordingly how to ensure peace in the individual.

Keywords: Peace, Uneasiness, Crisis, Religion, Religious Education.

1. Giriş

Günlük yaşantılarında birçok problemlerle karşılaşan insan, yakın ve uzak çevrelerine bağlı olarak, fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşayabilmektedir. Bu problemler, beklentilerin karşılanamaması şeklinde olabileceği gibi, hastalıklar, savaşlar, kazalar ve ölümler gibi olayların yaşanması ile duygusal yönlere yapılan eğilimlerin artması şeklinde de olabilmektedir.

Bireyin ve dolayısıyla toplumun karşılaştığı problemlerin üstesinden gelebilmek, sadece maddi âlemde elde edebilecekleri ve sahip olabilecekleri ile mümkün olamamaktadır. Zira mükemmel bir varlığın eseri olan insanın, nakıs bir varlık olmasının gereği olarak kendi fiziki ve sosyal yaşantıları içerisinde mükemmeliyeti yakalayamadığı gibi, kendi şartları içerisinde de beklentilerinin aksine sürekli değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla doğal yapısı ve yaşamı içerisinde konumunun korunmasına ve gelişmesine bağlı oluşabilecek gerçek iç huzur ile refah sağlanamamaktadır. Bu nedenle mükemmel bir varlığın ve kudretin eseri olan insanın huzuru ve refahı, bu yüce kudret tarafından kendisine dünya ve ahiret hayatının reçetesi olarak sunulan din ve din eğitimi¹ ile mümkün olabilmektedir. Zira hiçbir sanatın sanatkârından ve onun talimatlarından bağımsız, sağlıklı işlenmesi düşünülemez.

Birey yaşadığı problemlerle başa çıkmaya çalışırken çoğu kez bunda yetersiz kaldığından psikolojik sorunlar ile madde bağımlılığı ve suça bulaşma başta olmak üzere birçok olumsuzlukları yaşayabilmektedir.

Kişinin karşılaştığı sorunları, kendi imkânları ile çözmeme nedenleri ise; kişinin ya problemin çeşitleri, yönleri hakkında yeterli bilgiye, gerekli tecrübeye ve moral gücüne sahip olmaması ya da kendini ve fitratını iyi tanımamasıdır. Bu sebeplerle hedeflenen huzur ve mutluluğa ulaşamadıklarından, bunalan ve hatta suça bulaşan bireyler, ceza ile ya terbiye edilmekte ya da bunların şerrinden korunmaktadır. Oysaki bu durumda dini iyi bilen(uzman) birisinin yardımına ihtiyaç duyulmaktadır. Zira hırsızlık, yalan söyleme, saldırganlık eğilimi, anti sosyal davranışlar gibi uyum ve davranış bozukluklarına çözüm getirmek sağlıklı bir din eğitimi ve buna bağlı yürütülebilecek olan din hizmeti, dini danışmanlık ve rehberlik hizmetleriyle mümkün olabilmektedir.

Günümüzde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri modern eğitimin önemli bir parçasını oluşturduğu gibi, dini danışmanlığı da kapsayan din eğitimi de eğitimin önemli bir parçasını

* Yrd. Doç. Dr. Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Ana Bilim Dalı

¹ Mahmut Dündar, "Eğitim Sosyolojisi ile Din Eğitiminin Bireyin Sosyolojik sorunlarına Yaklaşımı", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Şubat 2016, c.9, Sayı:42, s.1816.

oluşturmaktadır. Zira insanın fıtratında bulunan ve sosyal bir olgu olan din ile ve dolayısıyla dini bilinçlenmeyi sağlayacak olan gerçek bir din eğitimiyle bu problemler azalabilmektedir.

Dini eğitim ve ilgili dini danışmanlık faaliyetleriyle insanlar, mutsuzluktan kurtularak mutlu ve huzurlu olabilme şansını yakalayabilmektedirler. Zira insanın elde edebilecekleri ile, istek ve özlemleri arasındaki uyumsuzluğa bağlı oluşan ruhsal bozukluk ile fiziksel yetersizlik, insanın huzursuzluğuna ve mutsuzluğuna sebep olabilmektedir.² Nitekim dünya nimetleri ile maddi menfaat ve geçici zevkler üzerine tesis edilen mutluluk prensipleri³ her an yıkılıp yok olmaya mahkûmdur. Zamansız gelen bir kriz, davetsiz bir hastalık, görünmez bir kaza, ani bir yangın veya bir sel felaketi, dünyanın nimet ve zevklerini hedef edinerek yaşayanların bütün umutlarını silip götürebilmektedir. Bu gün çevremize baktığımızda hayatı bu yönüyle değerlendirmeye çalışan insanların hiçbirisinin, buldukları imkân ölçülerinden memnun olmadıklarını görebiliriz. Bu da hiç şüphesiz, değerlendirmedeki hatalı tutumdan ileri gelmektedir. Zira dünyaya aşırı önem vermek, maddeyi her şey sanmak, bu hatalı değerlendirmenin esasını teşkil etmektedir. Ancak İslami anlayışa göre bireyin mutluluğu, maneviyata dayalı ruhun olgun bir dereceye ulaşmasıdır.⁴ Zira İslam'a göre dünyada yaşanan sıkıntıların önemsenecek derecede olmadığından tercihin ahiret hayatının ulvi değerlerine yönelik olmalıdır. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) dünya meşakkatini şöyle dile getirmektedir: "Dünya bir sıkıntı diyarıdır."⁵ Aynı şekilde İbn Sinâ'ya göre dinin işaret ettiği ahlak, insanın nefsini saflaştırır, temizler ve bu suretle onun kemale, nihai gaye olan mutluluğa kavuşmasını temin eder. Bu filozofa göre hakiki mutluluk (nazari olarak), varlığın yaratılış hikmetini kavramak suretiyle Yüce Yaradan'a yükselmek ve O'na inanmak, ilahi âlemi tefekkür etmektir. Ameli olarak mutluluk ise, Kurân'ın yapılmasını emrettiği ibadetleri yerine getirmektir.⁶

İslam, bireyleri terbiye etmeye çalışırken, hedeflenen manevi huzur ve mutluluğa bağlı, fiziki âlemin maddi ve psikolojik mutluluk ile huzuru temin etmeye çalışmaktadır. Ancak sağlıklı bir dini eğitim, din hizmeti ve dini danışmanlıkla huzur ve mutluluk gerçekleşebilirken, toplumun huzur ve mutluluğuna dayalı dinin verdiği mesajların tersine ısrarla hareket edip suç işleyenlere karşı toplumun genel huzuru ve mutluluğu için, cezanın uygulanması da din eğitimi çerçevesinde dinin uygun gördüğü bir ilke olduğunu da unutulmamalıdır. Zira İslam, ortaya koyduğu toplumsal ahlakı bozucu davranışa yönelik yaptırımları uygun görmüştür. Nitekim Yüce Allah (c.c.), Hüdeybiye Antlaşması'nı bozan ve güven denilen değeri yaralamaya dönük davranışta bulunan müşriklere gereken cezayı uygulama emrini Resulullah(s.a.)'a şöyle bildirmiştir: "Savaşta onları yakalarsan, onlar ile arkalarında bulunan kimseleri dağıt ki ibret alsınlar."⁷ Böylece cezanın amacı, caydırıcılığa dayalı, suçu işleyen kişinin ıslahı ve toplumun korunmasıdır. Dinin uygun gördüğü üzere toplum da bu doğrultuda gerekenleri yapmalıdır. Zira toplumu bir arada tutan toplumsal kurallardır. Toplum, bu kuralları çiğneyen kişilere karşı müeyyideleri (ceza) uygulayarak düzenini sağlar. Nitekim tarih boyunca topluma zarar veren ve toplumun düzenini bozan davranışlara yönelik ceza yaptırımı uygulanmıştır.⁸

2.Din

Terim olarak, batılılara ve İslam'a göre dinin birçok tanımı yapılmıştır. Ancak bireyin ve dolayısıyla toplumun bilinçlenmesi ve olumsuzluklardan uzaklaşp mutluluğu yakalaması makalemizin temel amacını oluşturduğundan her iki kesimin dinin yaşama dönük yönünü öne çıkardıkları birer tanımını burada belirtmeyi yeterli bulmaktayız.

Batılılara göre din, "kutsal olanın yaşanmasıdır." Bu da bireyin iç dünyasını tamir eden ve ona huzur veren, kutsal duygularını bireysel ve toplumsal hayatında yaşatan demektir.⁹

İslama göre din ise, "bireysel ve sosyal yönü bulunan, düşünce ve uygulama bakımından sistemleşmiş olan, mensuplarına bir yaşam biçimi sunan, onları belli bir dünya görüşü etrafında toplayan bir kurumdur.¹⁰ Böylece din, genel olarak, insanın bireysel ve toplumsal yönlerini ele almaktadır. Dolayısıyla din, insanın iç dünyasını tamir etmeye çalışırken, toplumsal düzenini de sağlamaya çalışmaktadır. Nitekim dinin temel yapısı içerisinde temel duygular bulunmaktadır. Bu da insanın sonsuz yüce bir varlığa yönelmesi, O'na sevgi, saygı göstermesi, O'na sığınması, güvenmesi, teslim olması, hayranlık duyması ve şükretmesi, O'nu yüceltmesi gibi duygulardır. Bu duygular sayesinde insan, fıtratını fark eder ve fıtratının

² Russell, Bertrand, *Saadet Yolu*, (Çev: Nurettin Özyürek), Varlık Yayınları, İstanbul 1963, s.173.

³ Hasan Koncak, "Kınalı Zade Al Efendi' de Mutluluk Ahlakı Kavramının Felsefi Temelleri" *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 1, Nisan 2012, ss.115-136.

⁴ Fârâbi, Muhammed b.Tahrân b.Uzlug, *el-Medinetü'l Fâdıla*, (Çev. Ahmet Arslan), Vadi Yayınları, Ankara 1997, s. 90.

⁵ Acluni, Ebü'l-Fida İsmail b.Muhammed, *Keşfu'l-Hafa ve Müzîlü'l-İlbas:Amma İstehere Mine'l-Ehâdis ala Elsineti'n-Nas*, Beyrut 1952, c.1, s.410.

⁶ İbn Sina, Ebu Ali el-Hüseyn b.Abdullah b. el-Hasan b. Ali, *Şifa, el-İlahiyat*, (Neş. Komisyon), Kahire 1960, c. 2, s. 429.

⁷ Enfal, 8/ 57.

⁸ Sulhi Dönöezer, *Kriminoloji*, Filiz Kitapevi, İstanbul 1984, s.6.

⁹ Hans Freyer, *Din Sosyolojisi*, (Çev. Tugut Kalpsüz), Ank. Ün. İlah. Fak. Yay. Ankara 1964, s.32.

¹⁰ Mehmet Aydın, *Din Felsefesi*, Dokuz E.Ü. Yay. İzmir 1990, s.5.

reçetesini yüce kudretten alıp ugulayarak mutlu olmaya çalışır.¹¹ Zira din, insan için zaruri bir ihtiyaçtır. Beden ve ruhtan müteşekkil olan insanın, bedeni su ve hava gibi maddi besinlere ihtiyaç duyarken, ruhu da ahlak ve din gibi manevi besinlere ihtiyaç duymaktadır.¹² Dolayısıyla maddi ihtiyaçları temin edilen ve manevi ihtiyaçtan yoksun bırakılan insanın mutlu olması ve hayatından lezzet alması mümkün değildir.¹³

Dinin huzur ve mutluluğu sağlamada fert ve toplum için önemini şöyle belirtebiliriz:

Dini değerlere sahip birey, sağlam karakterde bir yapı oluştururken, cesaretli, çalışkan, sabırlı vb. vasıflara sahip bir fert olmaktadır. Dolayısıyla kendisiyle barışık mutlu ve huzurlu bir kişilikle düşündüklerini ifade etmekte ve bu doğrultuda rahat davranabilmektedir. Dine olan aidiyet sebebiyle sahip oldukları inanç ve saygının gereği olarak bireyler, aralarında manevi kardeşliği tesis ederek birbirleriyle kenetlenmiş huzurlu, mutlu ve etkili bir toplum oluşturmaktadırlar.¹⁴

3. Din Eğitimi

Eğitim ve öğretim faaliyetleriyle insanlara dini öğreten din eğitimi, insanın doğuştan getirdiği yeteneklerini ilahi öğretiler doğrultusunda geliştirmek ve bu çerçevede davranış göstermesini sağlama amacını taşımaktadır. Dolayısıyla İslam'a göre din eğitimi, dini ve dünyevi vazifelerini hakkıyla yerine getirebilecek seviyeye getirmekle Müslüman'ı mutlu ve huzurlu bir yapıya ulaştırmaktadır.¹⁵ Böylece İslami eğitim, batı eğitimi gibi, sadece iyi vatandaş yetiştirme gayesinde değil, belki dini ve ahlaki bilgiler doğrultusunda yaşayan kâmil insan yetiştirerek, insanı dünyada ve ahirette huzur ve mutluluğa ulaştırma gayesindedir.¹⁶

Birey İslami eğitim ile aynı zamanda kendi haddini ve sınırını öğrenerek, yaşanan olumsuzlukların ve ulaşılmayan hedeflerin ya kendi hataları ve gereken gayreti göstermemeleri sonucu, ya da bir hikmete binaen yüce kudretin iradesi ile oluştuğunu öğrenmektedir. Nitekim Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: "Başınıza her ne musibet gelirse, kendi yaptıklarınız yüzündendir."¹⁷ "Sizin hayır bildiklerinizde şer, şer bildiklerinizde hayır vardır. Allah (c.c.) bilir siz bilemezsiniz."¹⁸

İslami eğitimle birey hem Allah(c.c.) ile barışık, hem Allah(c.c.)'ın kulları ile barışık ve hem de kendisi ile barışık bir duruma gelebilmektedir. Nitekim aldığı dini eğitim neticesinde Allah'a kul olduğunu kabul eden ve Allah(c.c.)'ın iradesine teslim olacak şekilde Allah(c.c.)'ın emir ve yasalarına uyan birey, Allah(c.c.) ile barışık bir duruma gelebilmektedir.¹⁹ Herkesin hayır, mutluluk ve huzurunu isteyerek Allah(c.c.)'ın emrettiği dirilik ve düzen içerisinde yaşamalarına çalışan birey, Allah(c.c.)'ın kulları olan toplumla barışık bir duruma gelebilmektedir.²⁰ Dolayısıyla dinin uygun gördüğü üzere Allah(c.c.)'ı ve Allah(c.c.)'ın kullarını memnun etmeye çalışan birey haliyle içinde hissettiği bu memnuniyet huzuruyla kendisiyle de barışık duruma gelebilmekte ve iç huzuru ile mutluluğu yakalayabilmektedir.²¹ Bu çerçevede Kur'an-ı Kerim, sınıf farklılıklarına dayanan bütün gurur ve kibirleri ortadan kaldırarak her insanı, Allah(c.c.)'ın kulu olma ile fitri ve tabii haklarda eşit tutmuş ve tek ümmet olmanın gerekliliğine vurgu yapmıştır.²²

4. Din Hizmeti

Din eğitimi olarak da değerlendirilen din hizmeti ise, dini konularda fert ve toplumun ihtiyacı olan ve onlara yararlı olacak işlerin yapılmasıdır. Dinin anlatılması ile ilgili uygulamaların yürütülmesi bu işlerdendir.

Din hizmetlerini yürüten ve din görevlisi diye nitelendirilen kişinin, alanında uzman olmalıdır. Bu nedenle din hizmetlerini yürütecek kişinin din eğitimini almış olması, yapacağı işle ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olması gerekir. Ülkemizde özellikle kanunla kendisine din hizmeti görevi verilmiş Diyanet İşleri Başkanlığı görevlileri, ya İmam Hatip Lisesi, ya İlahiyat Fakültesi mezunları ya da bu okullara denk yurt dışı okul mezunları olmalıdırlar. Dolayısıyla belli bir düzey ve yeterlilikte bulunan Diyanet görevlilerince camilerde ve cami dışındaki cenaze, sünnet, asker uğurlama merasimleri gibi durumlarda din hizmeti görevleri yürütülmektedir.²³ Dolayısıyla bu görevliler, insanlarda maneviyat ve tevekkül

¹¹ Kerim Yavuz, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncesinin Gelişmesi*, D.İ.B.Yay., Ankara 1983, s.34-35.

¹² Osman Pazarlı, *Din Psikolojisi*, Remzi Kitapevi, İstanbul 1968, s.33.

¹³ A.Hamdi Akseki, *İslam Fitrî, Tabii ve Umumi Bir Dindir*, D.İ.B.Yay. İstanbul 1943, C.1, s.42.

¹⁴ Abbas Çelik, *Din Eğitiminimize Tarihsel Yaklaşım*, EKEV Yayınları, Erzurum 2001, s.3.

¹⁵ Mahmut Dündar, *İlk Dönem İslami Eğitim-Öğretim Faaliyetleri*, İsrak Yayınları, İstanbul 2011, s.25.

¹⁶ M.Faruk Bayraktar, *İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri*, İstanbul 1994, s.15-18.

¹⁷ Şura, 42/ 30.

¹⁸ Bakara, 2 / 216.

¹⁹ Halit Güler, "Toplum Barışında İslamın Rolü", *Diyanet Dergisi (Ekim-Kasım-Aralık 1991)*, c.27, Sayı:4, s.21.

²⁰ A.Hamdi Akseki, *İslâm Fitrî, Tabii ve Umumi Bir Dindir*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1966, s.16.

²¹ Güler, s.21.

²² Bakara, 2 / 213; Yunus, / 19.

²³ DİB Kanunu, *Kanun No:633*, Kabul Tar:22.6.1965, Resmi Gaz.Y.Tar:02.07.1965, Yay.Dst:Tertip.5,c.4,s.2911.

anlamalarını oluşturup insanların her halükarda mutlu ve huzurlu olabilme becerisini kazandırmaya çalışmaktadırlar.

Din hizmetlerini ifade eden bazı temel kavramlar vardır. İrşat, tebliğ ve davet bu kavramların başında gelir. Din hizmetlerinin temelini oluşturan bu üç kavram, dinin doğru ve güzel anlatılmasıyla ilgilidir.

İrşat; hidayete erdirme, yol gösterme ve doğru yola yönlendirme anlamlarına gelir. Terim olarak ise; ikna edici söz ve davranışlarla doğru yolu göstermek, hakkı, hakikati anlatmak ve İslam'ın esaslarını öğretmektir.²⁴

İrşat, din hizmetleri alanında yerine getirilmesi gereken önemli bir görevdir. Bunu yapan din görevlileri irşat yoluyla İslam'ı doğru bir şekilde insanlara ulaştırmaya çalışmaktadır. İrşat faaliyetleri genellikle camilerde yapılır. Örneğin, vaaz ve hutbelerle Müslümanlar bilgilendirilir ve aydınlatılır. Zaman zaman farklı mekânlarda da irşat faaliyetleri yürütülebilir. Nitekim sünnet ve ad koyma törenlerinde dinî içerikli konuşmalar yapılır.

Tebliğ; ulaştırmak, iletmek, duyurmak ve bildirmek anlamlarına gelir.²⁵ Kuran'da ise tebliğ, Allah'ın vahyini insanlara ulaştırmak anlamında kullanılmıştır. Bir ayette buna şöyle işaret edilmektedir: "Resulün üzerine düşen yalnızca tebliğdir."²⁶ Tebliğci, ulaştırmakla yükümlü olduğu bilgileri, herhangi bir katkı ve eksiltme yapmaksızın yerine ulaştırır. Nitekim Peygamberlerin sıfatlarından birisi de tebliğdir. Çünkü onlar, Allah'tan aldıkları vahyi eksiksiz olarak insanlara iletmekle görevlidirler. Kuran'da bu görev şu şekilde ifade edilmiştir: "Ey peygamber, Rabbi'nden sana indirileni tebliğ et. Eğer yapmazsan Allah'ın elçiliğini yapmamış olursun."²⁷Böylece ilahi mesajların aynen iletilmesi ile insanların fitratlarına göre yaşayıp dünya ve ahiret mutluluğunu yakalamaları temin edilmektedir.

Davet, çağırarak ve dua etmek anlamlarına gelir.²⁸ Kuran'da ise hak yoluna çağrı anlamında kullanılmıştır. Bir ayette davet, Müslümanlara yüklenen bir görev olarak şöyle ifade edilmiştir: "Rabbi'nin yoluna hikmetle, güzel öğütlerle davet et ve onlarla en güzel şekilde mücadele et."²⁹ Dolayısıyla aynı zamanda Allah(c.c.)'in yoluna olan bağlılığı temin etme noktasında davetin metodu da Yüce Allah(c.c.) tarafından belirtilmiştir.

Tebliğ ve davet faaliyetleri cami dışında da yürütülmektedir. Vaaz ve hutbelerin yanı sıra düzenlenen sempozyum, konferans ve benzeri programlarla tebliğ ve davet yapılmaktadır. Bunların yanında ferdi olarak İslam dini ile ilgili bilgi edinmek isteyenlere, din görevlileri gerekli bilgiler vererek İslam dini hakkında onları aydınlatmaktadır.

Hz. Muhammed(s.a.v.)'in son peygamber oluşu ve kendisinden sonra başka peygamberin gelmeyeşi, genelde bütün Müslümanlara, özeldense din görevlilerine irşat ve davet görevinin sorumluluğunun artmasına sebep olmuştur. İrşat ve davet görevi, insanları zorlamadan güzellik ve özveriyle yerine getirilmelidir. Allah(c.c.) ayeti kerimelerde şöyle buyurmuştur: "O hâlde (Resulüm), öğüt ver. Çünkü sen ancak öğüt vericisin. Onların üzerinde bir zorba değilsin."³⁰

"Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır."³¹ Bu durumda dileyen inanır, dileyen inanmaz.

Din görevlisi muhatabına samimi duygularla yaklaşmalı ve onun saygınlığını zedeleyici tavırlardan kaçınmalıdır. Onun görüşlerine değer vermeli, söz ve davranışlarında kırıncı olmamaya dikkat etmelidir. Ayrıca davetçi yaptığı işin önemini bilmeli ve karşılaşacağı engeller karşısında sabırlı olmalıdır. Nitekim Allah(c.c.), bu konuda şöyle buyurmuştur: "O vakit Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu hâlde onları affet; başışlanmaları için dua et; iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever."³²

İrşat, tebliğ ve davet, tarih boyunca çeşitli unvanlarla anılan din görevlileri tarafından yerine getirilmiştir. Bunların nasıl yerine getirileceğinin en güzel örneklerini Peygamberimiz(s.a.v.)göstermiştir. Bu nedenle bu görevi yerine getirenler de Hz. Muhammed (s.a.v.)'i örnek almalıdırlar.³³

5.Dini Danışmanlık ve Rehberlik

²⁴ Ahmet Ekşi, vd.,*Hitabet ve Mesleki Uygulama Ders Kitabı*,(Ed:Ekrem Özbay),MEB Yayınları Ankara 2012,s.10.

²⁵ Komisyon,*Örnekleriyle Türkçe Sözlük*,MEB Yay.,Ankara,c.4,s.2798.

²⁶ Mâide,5/ 99.

²⁷ Mâide, 5/67.

²⁸ Komisyon,c.1,s.594.

²⁹ Nahl,16/ 125.

³⁰ Gâşiye, 88/21,22.

³¹ Bakara,2/ 256.

³² Ali İmran,3 / 159.

³³ Ekşi, vd., s.10-13.

İslam kültüründeki irşat ve tebliğ kavramları içerisinde yer alan, Hz. Âdem'den Hz. Muhammed'e kadar devam eden elçilik kurumu dini danışmanlığın temelini oluşturmaktadır. Hz. Muhammed(s.a.v.) döneminde sahabe içinden eğitilmiş kişilerin gerçekleştirdiği din hizmetleri, onun ölümünden sonra ulema tarafından sürdürülmüştür. Günümüzde ise müftüler, vaizler, Kuran kursu öğreticileri, imamlar ve müezzinlerin yanı sıra bazı sivil yapılanmalar bu görevi yerine getirmektedirler.³⁴

Din eğitimi ile gereken bilgiler verildikten sonra, bu bilgilerin soyut ve sorgulanamaz olması din eğitimi ile birlikte değerlendirilen dini danışmanlık ve rehberliğe olan ihtiyacı da doğurmaktadır. İnsanın doğumundan ölümüne kadar devam eden dini danışmanlık ve rehberlik faaliyeti, aileden başlar, okullarda devam eder ve daha sonraki süreçlerde yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından sürdürülür. Zira birlikte yaşama ihtiyacında olan insan sürekli danışmaya olan ihtiyacı, fıtrata bağlı olan hayatı tanımada anne ve babanın rehberliği ile başlarken, hayat aktivitelerini sağlamada ise çevresinde bulunanların danışmanlığı ile devam etmektedir. Yaşı ve tecrübesi ilerlese bile tek başına çözemeyeceği alanların olması muhakkaktır.

Kişinin tek başına çözemeyeceği ve dolayısıyla sunduğu kazanımlarının farkında olmadığı olgulardan biri de dindir. Dini danışmanlık ve rehberlik faaliyetleriyle hakkıyla dinin anlaşılması neticesinde kişi, hayatın içinde yaşadığı bazı problemlere yönelik çözümler bulabilmektedir.

Yaygın ve örgün din eğitimi kurumları, dini eğitim faaliyetleriyle uğraşırken dini danışmanlık ve rehberlik ise, insanı muhatap alan dini ve dinin kazanımlarını anlamada sıkıntı yaşayan çocuklar ile yetişkinlere çözüm üretmeye çalışmaktadır.³⁵ Dolayısıyla dini danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, din eğitiminin de hedeflediği, ferdin eğitilerek şahsiyet kazanmasını, ferdiyetçilikten kurtarılmasını, sosyalleşmesini ve sosyal hayatta cemiyetin hayrına yönelik şahsiyetini kabul etmesini sağlamaya çalışmaktadır.³⁶

İşte hayatın her aşamasında varlığını hissettiren dini danışmanlık ve rehberlik, kişinin psikolojisi ile birlikte değerlendirilmelidir. Zira bireyin iç dünyası ile ilgili dini ifadeler, psikolojik danışma ve rehberlikle desteklenmelidir. Nitekim İnsanın çözemeyeceği problemler karşısında psikolojik yardıma duyduğu ihtiyacı, bazı psikolojik yardım mesleklerinin ve yöntemlerinin doğup gelişmesine yol açmıştır.³⁷ Çünkü globalleşme ile birlikte yaşanan değişimler, çok kültürlülük, değişen aile ve toplum yapısı, modern yaşam biçimi ve hızla gelişen teknoloji, birey ve toplumun psikolojik yaşantılarını derinden etkilemektedir. Toplumda yaşanan ve giderek artan bu hızlı değişime ayak uydurma çabaları psikolojik yardım hizmetlerine duyulan ihtiyacı arttırmaktadır. Dini danışmanlık ve rehberlik de bu yardım hizmetlerinden birisidir.³⁸

Bireye yardım etme amacıyla olan dini danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, fıtrata hitap eden dinin uygun gördüğü kurallara göre bireye kendisini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru tercihler yaparak kendisini gerçekleştirmesi için yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım sürecidir. Yardım kavramıyla kastedilen tavsiye vermek, akıl öğretmek, bireyi doğru olduğu varsayılan bir hareket tarzı benimsemeye ve uygulamaya zorlamak olmayıp, onun çeşitli seçenekleri tanımada en uygun olanı seçmesi için gerekli değerlendirmeyi yapabilecek hale gelmesine çalışmaktır. Nitekim Yüce Allah(c.c.) ayeti kerimede şöyle buyurmaktadır: "Dinde zorlama yoktur. Artık doğru, yanlıştan ayrılmıştır. O halde tâğûtu/ insanı Allah'tan uzaklaştıran her şeyi inkâr edip Allah'a inananlar, hiçbir zaman kopmayacak en sağlam kulpa tutunmuşlardır. Zira Allah(c.c.), her şeyi işitendir; her şeyi bilendir."³⁹

Dini danışmanlık ve rehberlikte, psikolojik danışma teknikleri de dini alana uygulanmalıdır. Dolayısıyla kişinin kendini tanıması, çevresine uyum sağlaması, din ile ilgili problemlerini fark ederek çözmesi için sunulan bu yardım ilişkisi, daha çok diğer irşat yöntemleri ile ikna olmayan, daha fazla ilgi ve zaman gerektiren kişilere yöneliktir. Bu sebeple dini danışmanlık hizmeti psikolojik danışma tekniklerini kullanabilen eğitilmiş uzman kişilerce yürütülmelidir. Bu kişiler, başarılı olmak için aynı zamanda İyimserlik, gönüllülük, diğer gamlık ve cömertlik gibi özelliklere sahip olmalıdırlar.⁴⁰

Türkiye'de de ilk kez 1995'te gerçekleştirilen dini danışmanlık ve rehberlik faaliyeti⁴¹, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 1996 tarih ve 506 sayılı genelgesine göre "Cami Dışı Din Hizmetleri" kapsamında değerlendirilmektedir.⁴² Dolayısıyla öncelikle din konusunda toplumu aydınlatma görevi kanunla⁴³

³⁴ Nurullah Altaş, "Dini Danışmanlığın Teorik Temelleri", *AÜİFD*, 2000, C.41, Sayı:327, s.337-349.

³⁵ Altaş, s.327.

³⁶ Süleyman Hayri Bolay, "Eğitimden Doğan Gençlik Problemleri", *Tartışılmalı İlmî Toplantılar Dizisi (Gençliğin Ruhi ve Manevi Problemleri)*, İSAV Yayınları, İstanbul, Ty., s.3.

³⁷ Feriha Baymur, *Genel Psikoloji*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1994, s.210.

³⁸ Ömer Faruk Söylev, "Psikolojik Yardım Hizmeti Bağlamında Türkiye'de Dini Danışma ve Rehberlik", *İMAD*, Kütahya Haziran 2015, C.1, Sayı:2, s.287.

³⁹ Bakara 2/256.

⁴⁰ Nevzat Y. Aşıkoğlu, "Din Hizmetlerinin Sunumunda Alternatif Yöntem: Dini Danışmanlık", *I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007)*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2008, s.546.

⁴¹ Leyla Küçükahmet vd., *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi Yayınları, 2012 Ankara, s.19-29.

⁴² Cami Dışı Din Hizmetleri, DİB Din Hizmetleri D. Başkanlığı'nın 08.04.1996 Tarih ve 506 Sayılı Yazısı.

kendisine verilen DİB'e bağlı görevliler, başta camiler olmak üzere, cami dışı dini hizmet alanları olarak görülen aile irşat bürolarına, eğitim merkezlerine, Kuran kurslarına, hastanelere, cezaevlerine, çocuk ıslah evlerine, işyerlerine, ailelere ve topluma bu hizmetin götürülebileceği her yere bu hizmeti götürmektedirler.⁴⁴

SONUÇ

Modern yaşam biçimi, toplumsal değişimi hızlandırdığı gibi, bireysel ihtiyaçların değişimini de hızlandırmaktadır. Hızlı değişen yaşamın farklılaşan ihtiyaçlarına bağlı olarak psikolojik problemler meydana gelmektedir. Ayrıca bireylerde oluşan fizyolojik gerileme, hastalık, kaza, savaş ve göç gibi acı gerçekler, birey ve toplumu daha da olumsuz etkilemektedir. Bu problemler ise, bazen ruhi hastalık olarak, bazen de manevi bir boşluk ve bazen de suça bulaşma şeklinde görülebilmektedir. Dolayısıyla ortaya çıkan olay ve sıkıntılar karşısında insanlar, dinin bakış açısını ve tutumunu öğrenmeye, yaşadıkları acı ve krizlere karşı dinin manevi yardım ve desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu da sağlıklı bir din eğitimi ile psikolojik yardım alanlarından olan ve dini hizmet olarak görülen dini danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile mümkün olabilmektedir.

Dini eğitim ve dini eğitim faaliyetleri olarak değerlendirilen dini hizmet ve bu hizmetin içinde değerlendirilen dini danışmanlık ve rehberlik faaliyetleri, genel olarak insanlarda inanç esaslarına dayalı Allah(c.c)'a bağlılık ve tevekkülü esas aldığından, güçlü bir maneviyat ile ciddi bir iç huzuru tesis edebilmektedir. Türkiye'de özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösteren dini danışmanlık ve rehberlik uygulaması ise, kişilerin dinle ilişkili herhangi bir konuda bir din adamı ya da din görevlisine başvurması ile gerçekleşmektedir. Bu hizmet, genellikle DİB çatısı altında ve kurumun görevlendirmesi ile diğer kurumlarda gerçekleşmektedir. Uygulamayı diğer din eğitimi faaliyetlerinden farklı kılan unsur, danışmanın dini bilgi ile beraber danışma bilgi ve becerisine de sahip olması ve danışma ilişkisinde bunların her ikisini kullanarak danışan kişide hem bilişsel hem de ruhsal iyileşmeyi sağlayabilmesidir.

Yapılan dini eğitim ve faaliyetleri ile şu sonuçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır:

- 1-Globalleşen dünyada yaşanan sıkıntılar karşısında dinin öğretileriyle psikolojik terapi desteğini sunmaya çalışmak.
- 2-Uzman kişilerin desteği ile dininin gerçeğini öğrenerek fıtratın gerektirdiği dini yaşamı benimsemeye çalışmak.
- 3-Moral ve psikolojik desteği sunduğu kimselerin huzur ve mutluluğunu sağlamaya çalışmak.
- 4-Huzursuzluk, kaygı, endişe ve sapmaları gidermeye çalışmak.
- 5-Allah'ın varlığını ve sevgisini çeşitli eylem ve ilişkilerle hayatlarına yerleştirmeye çalışmak
- 6-Sınırlı imkânlarla sınırsız beklentiler arasındaki çatışma durumunu gidermeye çalışmak.
- 7-Felsefi ve dini sorunlarına cevap bulmaya çalışmak.
- 8-Din, ırk, cinsiyet, sınıf, yaş ve inanç ayrımı olmaksızın bütün insanlara yardım etmeye çalışmak.
- 9-Kişinin kendisini tanımayı, çevresine uyum sağlamayı ve dini problemlerini fark edip çözmesine yardım etmeyi ve edinilen doğru dini bilgilerle ibadetlerini yerine getirmeyi sağlamaya çalışmak.
- 10-Kişiler arası ilişkilerde işlev bozukluğuna yol açan duygusal rahatsızlıkların teşhis ve tedavisini sağlamaya çalışmak.
- 11-Özellikle cezaevi, hastane, huzurevi, çocuk yuvaları gibi psikolojik sıkıntıların zirvede olduğu yerlerde gereken moral ve manevi desteği sunmak. vb.

KAYNAKÇA

- ACLUNİ, Ebü'l-Fida İsmail b. Muhammed (1952). *Keşfu'l-Hafa ve Müzili'l-İlbas:Amma İstehere Mine'l-Ehâdis ala Elsineti'n-Nas*, Beyrut: yy.
- AKSEKİ, A. Hamdi (1943). *İslam Fıtrî, Tabii ve Umumi Bir Dindir*, İstanbul: D.İ.B.Yay.
- _____ (1966) *İslâm Fıtrî, Tabii ve Umumi Bir Dindir*, İstanbul: İrfan Yayınevi.
- ALTAŞ, Nurullah (2000). "Dini Danışmanlığın Teorik Temelleri", *AÜİFD*, C.41, Sayı:327, ss. 327-350.
- _____ (1999). "Hastanelerde Dini Danışmanlık Hizmetleri (Türkiye Uygulaması Üzerine Deneysel Bir Araştırma). *AÜİFD*, Sayı:39, ss. 599-659.
- AŞIKOĞLU, Nevzat Y. (2008). "Din Hizmetlerinin Sunumunda Alternatif Yöntem: Dini Danışmanlık", *I. Din Hizmetleri Sempozyumu* (3-4 Kasım 2007), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, ss.543-549.
- AYDIN, Mehmet (1990). *Din Felsefesi*, İzmir: Dokuz E.Ü.Yay.
- BAYMUR, Feriha (1994). *Genel Psikoloji*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- BAYRAKTAR, M. Faruk (1994). *İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri*, İstanbul: MÜİFV Yayınları.
- BOLAY, Süleyman Hayri (ty.). "Eğitimden Doğan Gençlik Problemleri", *Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi (Gençliğin Ruhi ve Manevi Problemleri)*, İstanbul: İSAV Yayınları, S.3, s.1-18.
- ÇELİK, Abbas (2001). *Din Eğitimimize Tarihsel Yaklaşım*, Erzurum: EKEV Yayınları.
- DÖNMEZER, Sulhi, (1984). *Kriminoloji*, İstanbul: Filiz Kitabevi.

⁴³ Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 22.06.1965 Tarih ve 633 sayılı kanun.

⁴⁴ Altaş, Nurullah, "Hastanelerde Dini Danışmanlık Hizmetleri (Türkiye Uygulaması Üzerine Deneysel Bir Araştırma)", *AÜİFD*, 1999, Sayı:39, s. 601.; *I. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri* (1-5 Kasım 1993), Diyanet Yayınları, Ankara 1995, c.I, s.62-65.

- DÜNDAR, Mahmut (2011). *İlk Dönem İslami Eğitim-Öğretim Faaliyetleri*, İstanbul: İsrak Yayınları.
- _____ (2016). "Eğitim Sosyolojisi ile Din Eğitiminin Bireyin Sosyolojik sorunlarına Yaklaşımı", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Şubat 2016, c.9, Sayı:42, ss.1815-1822.
- EKŞİ, Ahmet vd. (2012). *Hitabet ve Mesleki Uygulama Ders Kitabı*, (Ed: Ekrem Özbay), Ankara: MEB Yayınları.
- FÂRÂBÎ, Muhammed b.Tahran b.Uzlug (1997). *el-Medinetü'l Fâdıla*, (Çev. Ahmet Arslan), Ankara: Vadi Yayınları.
- FREYER, Hans (1964). *Din Sosyolojisi*, (Çev. Tugut Kalpsüz), Ankara: Ank. Ün. İlah. Fak. Yay.
- GÜLER, Halit (1991). "Toplum Barışında İslamın Rolü", *Diyanet Dergisi (Ekim-Kasım-Aralık)*, c.27, Sayı:4, SS. 17-31.
- İBN SİNA, Ebu Ali el-Hüseyn b. Abdullah b. el-Hasan b. Ali (1960). *Şifa, el-İlahiyat*, Kahire: (Neş. Komisyon).
- KONCAK, Hasan (2012). "Kınalı Zade Al Efendi'de Mutluluk Ahlakı Kavramının Felsefi Temelleri" *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 1, ss.115-136.
- KOMİSYON (1995). *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, Ankara: MEB Yay.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla, vd. (2012). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- PAZARLI, Osman (1968). *Din Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- RUSSELL, Bertrand (1963). *Saadet Yolu*, (Çev: Nurettin Özyürek), İstanbul: Varlık Yayınları.
- SÖYLEV, Ömer Faruk (2015). "Psikolojik Yardım Hizmeti Bağlamında Türkiye'de Dini Danışma ve Rehberlik", *İMAD*, C.1, Sayı:2, Haziran, ss.287-308.
- YAVUZ, Kerim (1983). *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncesinin Gelişmesi*, Ankara: D.İ.B.Yay.